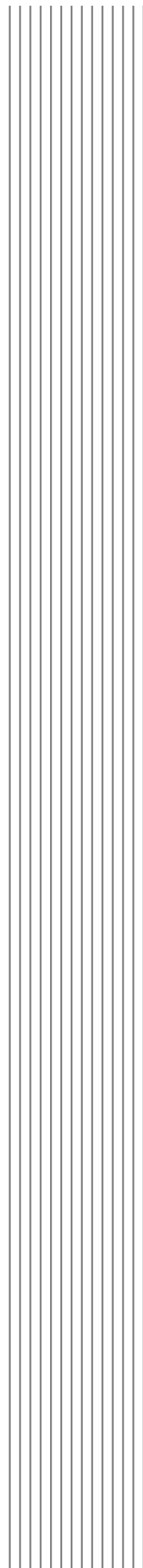

Bilaga 3

Fördelningspolitisk redogörelse

Den regionala inkomstfördelningens utveckling

Bilaga 3

Fördelningspolitisk redogörelse

Den regionala inkomstfördelningens utveckling

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
1 Bakgrund.....	5
2 Sysselsättning och ekonomisk utveckling.....	5
3 Dataunderlag, mätmetoder och indelningar.....	6
4 Inkomstspridningen mellan regioner	7
4.1 Ekonomisk standard.....	7
4.2 Ekonomisk standard efter boendekostnader och barnomsorgsutgifter	8
5 Befolkningsförändringarnas inverkan	9
6 Fördelningen av offentlig välfärdskonsumtion.....	10
7 Den kommunala inkomstspridningen	11
8 Sammanfattande kommentarer	12

Sammanfattning

I denna fördelningspolitiska redogörelse undersöks om spridningen i ekonomisk standard mellan olika regioner i landet har förändrats under 1990-talet. Huvudresultaten är följande.

- Trots ekonomisk kris, hög arbetslöshet, budgetsanering och stor befolkningsomflyttning under 1990-talet finns det inga tydliga tendenser till en ökad spridning i ekonomisk standard mellan personer som bor i olika delar av landet.
- Den ekonomiska standarden minskade 1991-1996 något mer för de som bor i tillväxtregioner som storstäder och högskoleorter än för dem i småregioner¹ och glesbygder, särskilt regioner som domineras av offentlig sysselsättning. Enligt en framskrivning till 1998 bedöms återhämtningen i ekonomin delvis ha gynnat boende i områden som drabbades hårdast 1991-1996.
- Det är relativt obetydliga skillnader (5-8 procent) i ekonomisk standard efter boendekostnad och barnomsorgsavgift mellan boende i storstäder jämfört med andra regioner och glesbygdskommuner.
- Befolkningsomflyttningar förklarar delvis den förhållandevis svaga inkomstutvecklingen för Stockholmsområdet och andra storstäder.
- Den ekonomiska välfärden i form av konsumtion av offentliga välfärdstjänster (barnomsorg, utbildning, äldreomsorg) har ökat mer i småregioner och glesbygder än i storstäder och högskoleorter 1993-1997.
- Spridningen i genomsnittlig ekonomisk standard mellan invånare i landets olika kommuner har varit i stort sett oförändrad under 1990-talet.

¹ Regioner, med relativt liten befolkning i förvärsaktiv ålder, som är geografiskt utspridd, få med högre utbildning och få företagare.

1 Bakgrund

Regionalpolitiken har till stor del fördelningspolitiska mål och syftar till att ge likvärdiga levnadsvillkor för medborgarna i hela riket. Den så kallade lilla regionalpolitiken omfattar framför allt företagsstöd och särskilda stöd till glesbygden. Den ”stora” regionalpolitiken omfattar de statliga bidrags- och skatteutjämnningssystemen. Därtill görs exempelvis insatser för kommunikation, utbildning och kultur som riktas till vissa regioner. De offentliga välfärdssystemens omfattning påverkar också sysselsättningen i olika regioner. De sociala transfereringarna bidrar till en jämn inkomstfördelning över hela landet.

Det senaste årtiondet har förutsättningarna för den regionala utvecklingen förändrats genom bl.a. EU-inträdet, en ökad global konkurrens, ekonomisk kris med hög arbetslöshet och en nödvändig budgetsanering. Omfattande regionala satsningar har genomförts bl.a. på infrastruktur och högskolor i hela landet.

Mot denna bakgrund är det angeläget att närmare granska hur fördelningen av den ekonomiska välfärden i olika regioner har utvecklats under 1990-talet. Analyserna har utarbetats av fördelningspolitiska enheten vid Finansdepartementets ekonomiska avdelning med tekniskt stöd från SCB:s program för inkomst- och förmögenhetsstatistik.

2 Sysselsättning och ekonomisk utveckling

Den regionala sysselsättningen och arbetslösheten har naturligtvis ett betydande inflytande på spridningen i inkomster i olika delar av landet. NUTEK:s analyser visar att nedgången i sysselsättningen i början av 1990-talet var ganska jämn i de olika regionerna.² Under den ekonomiska återhämtningen efter 1994 har skillnaderna ökat. Stockholmsregionen med en stor andel privata tjänster klarade sig avsevärt bättre särskilt under senare år. Småregioner som ofta domineras av offentlig sysselsättning klarade sig sämre och har haft en svag utveckling även under senare år.

² Småföretag och regioner i Sverige 1998 - med ett tillväxtperspektiv för hela landet. NUTEK B 1998:10.

Den ekonomiska utvecklingen i olika regioner följs bl.a. i skatteunderlaget i kommuner, SCB:s regionala räkenskaper och genom välfärdstatistiken.

Inkomstutjämnningen mellan kommuner och mellan landsting baseras på den beskattningsbara inkomsten per invånare. SCB redovisar årligen statistik över skattekraften. Några utförligare analyser av om spridningen i skatteunderlaget ökar eller minskar görs i allmänhet inte.

I SCB:s regionala räkenskaper följs bruttoregionprodukten (BRP) årligen. Enligt NUTEK:s senaste analys av statistiken har Stockholmsregionen haft den högsta ekonomiska tillväxten 1985-1995, dock inträffade en viss nedgång 1993-1995. Även Göteborgsregionen klarade sig något bättre under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Skillnaderna är dock ganska små.

Utvecklingen av de genomsnittliga förvärvsinkomsterna (inkl. transfereringar, per capita 16 år eller äldre) tyder enligt NUTEK på att en viss regional utjämning har skett under perioden 1991-1996. Småregioner och mindre centra har haft en gynnsammare utveckling än Stockholms- och Göteborgsregionen.

SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) tyder på att de disponibla inkomsterna justerade för försörjningsbörda i genomsnitt har ökat i bl.a. norra glesbygden medan de har minskat något i Stockholm 1990-1995.³ Andra indikatorer på ekonomisk utveckling pekar i delvis motsatt riktning, exempelvis andelen med inkomster under socialbidragsnormen.

3 Dataunderlag, mätmetoder och indelningar

Redogörelsen i denna bilaga baseras i huvudsak på bearbetningar av den så kallade LINDA-databasen (Longitudinell individdatabas). I den följs inkomster m.m. för ca 300 000 personer och deras hushållsmedlemmar varje år 1960-1996. LINDA har nyligen byggts upp genom ett samarbete mellan Uppsala Universitet, Riksförsäkringsverket, Finansdepartementet och SCB med

särskild finansiering bl.a. från Forskningsrådsnämnden och Samhällsvetenskapliga forskningsrådet. LINDA ger med sitt stora urval och panel en mycket hög statistisk säkerhet i de förändringar som beräknas. SCB:s Inkomstfördelningsundersökningar (HINK) bedöms ge för osäkra skattningar vid indelning i regioner.

Undersökningen avser perioden 1991-1998. Omläggningen av inkomststatistiken i samband med skattereformen 1990-1991 gör det svårt att jämföra med 1980-talet. För att kunna bedöma utvecklingen under de senaste åren används det storurval ur SCB:s inkomst- och förmögenhetsregister 1997 som utgör ett underlag till skatteprognoser. Från denna databas görs en framskrivning till 1998. Resultaten visar således inte den faktiska inkomstfördelningen utan en bedömning av det troliga utfallet.

Den ekonomiska standarden mäts enligt gängse metoder i individernas genomsnittliga disponibla inkomst som justerats för skillnader i hushållens försörjningsbörda (Faktaruta 1). LINDA:s uppgifter om hushållens sammansättning bygger på mantalsskrivningen och har därför olika begränsningar. Det saknas bl.a. uppgifter om faktiskt samboende varför man tvingas använda deklaraionsuppgifterna om vilka som är samboende och likställda med gifta (har varit gifta eller har eller har haft gemensamma barn). I LINDA underskattas särskilt antalet faktiskt samboende utan barn och kvalitén kan variera över tiden. Trots detta bedöms en justering för försörjningsbörda med hjälp av hushållsuppgifterna i LINDA ge en mindre missvisande beskrivning av den faktiska utvecklingen än utan justering.

Landet kan delas in geografiskt, efter befolkningstäthet eller efter ekonomiska förhållanden och näringsstruktur, eller kombinationer därav. Varje indelning har sina fördelar och brister, ingen indelning ger en fullständig bild av trenderna i olika delar av landet. I följande analyser används därför flera kompletterande indelningar som tar hänsyn till läge, ekonomisk struktur och/eller arbetsmarknadsförhållanden.

³ Välfärd och ojämlikhet i 20-årsperspektiv 1975-1995. SCB Levnadsförhållanden rapport 91.

Faktaruta 1

Disponibel inkomst: Hushållets totala inkomster från arbete, kapital och transfereringar minus betald skatt, givet underhållsbidrag samt återbetalning av studiemedel och socialbidrag. Erhållna studiemedel betraktas som transferering.

Ekonomisk standard: Hushållens disponibla inkomst justerad för försörjningsbörda i 1998 års priser.

Justering för försörjningsbörda: Den disponibla inkomsten divideras med hushållets sammanlagda konsumtionsvikt ("konsumtionsenheter"). Ensamboende ges vikten 1,16, samboende vuxna 1,92, barn i åldern 0-3 år 0,56, 4-10 år 0,66, 11-17 år 0,76. Vikterna baseras på Socialstyrelsens tidigare normer för socialbidrag.

Median: 50 procent av befolkningen har lägre inkomster än medianinkomsten.

Riksområden : Riksområden är en geografisk indelning av landet i åtta delar. Indelningen tar inte hänsyn till strukturella skillnader på arbetsmarknaden, i ekonomiska och andra förhållanden mellan landsbygd och stad inom det geografiska området.⁴

Regionfamiljer: Baseras på NUTEK:s indelning av kommunerna i 81 lokala arbetsmarknadsregioner (LA-regioner). Kommunerna sammanförs i grupper med utgångspunkt i statistik om pendlingsresor, avstånd och arbetsmarknadens styrka. LA-regionerna sammanförs sedan i sex regionfamiljer efter produktionsförutsättningarna med hänsyn till befolkning, företagarandel, eftergymnasial utbildning, avstånd till kommuncentrum resp. till högskoleort. De sex regionfamiljerna är inte geografiskt samlade och innehåller strukturella skillnader.⁵

Kommungrupper: Kommunförbundets indelning av kommuner som bygger på folkmängd, läge, befolkningstäthet och näringsstruktur. Varje grupp innehåller kommuner från olika delar av landet men strukturen är relativt homogen.⁶

4 Inkomstspridningen mellan regioner

Syftet med följande kartläggning är att ge en översiktlig bild av spridningen i ekonomisk standard mellan personer som bor i olika regioner i landet under 1990-talet. Några analyser av vilka faktorer som förklarar förändringar över tiden görs inte.

4.1 Ekonomisk standard

Trots ekonomisk kris, arbetslöshet och budgetsanering finns det inga tydliga tendenser till en ökad spridning i ekonomisk standard mellan personer som bor i olika delar av landet.

Den geografiska indelningen i s.k. riksområden visar att under 1991-1996 minskade den ekonomiska standarden något kraftigare bland de som bor i Stockholmsområdet och Östra Mellansverige än i andra områden (tabell 4.1). De som bor i Norra Mellansverige och Mellersta Norrland hade lägre standardminskningar än andra regioner. Framskrivningen till 1998 tyder på att den ekonomiska återhämtningen under senare år har varit något mer gynnsam för personer i Stockholmsområdet och något mindre för de som bor i Norrland. Sammantaget finns det emellertid en tendens till utjämning mellan riksområden med relativt hög ekonomisk standard och andra områden med lägre standard.

Indelningen efter bl.a. arbetsmarknadens egenskaper i s.k. regionfamiljer visar att personer i tillväxtregioner som storstadsområden och högskoleregioner i genomsnitt hade den största minskningen av den ekonomiska standarden 1991-1996. Personer i småregioner med hög andel offentlig sysselsättning klarade sig bäst. Framskrivningen till 1998 tyder på att inkomsterna för de som bor i regioner som drabbades mest av standardminskningar har återhämtat sig något bättre. Den sammantagna bilden är en ganska oförändrad spridning mellan regionfamiljerna under 1990-talet.

⁴ Indelningen av kommunerna i Riksområden baseras på län.

⁵ För en redovisning av hur kommunerna är indelade i regionfamiljer, se NUTEK rapport R 1998:6

⁶ Kommungruppernas indelning framgår av "Vad kostar verksamheten i din kommun?", SCB och Svenska kommunförbundet.

Tabell 4.1 Individernas disponibla inkomst justerad för försörjningsbörda i olika regioner 1991-1998. 1998 års priser. Medianer

Område	1991	1996	Förändring, % 1991/96	Framskrivning 1996/98
Hela riket	92 900	86 400	-7,0	3,2
Riksområden				
Stockholms län	104 200	95 600	-8,3	4,0
Östra Mellansverige	91 900	85 100	-7,4	3,4
Småland m öarna	87 600	82 300	-6,1	2,9
Sydsverige	92 000	85 700	-6,8	3,0
Västsverige	91 700	85 600	-6,7	3,1
Norra Mellansverige	88 300	83 400	-5,5	2,7
Mellersta Norrland	89 400	84 300	-5,7	2,4
Övre Norrland	91 500	85 200	-6,9	2,5
Regionfamiljer				
Storstadsregioner	99 800	91 600	-8,2	3,8
Universitets- o högskoleregioner	92 100	85 400	-7,3	3,3
Regionala centra	90 200	84 500	-6,3	2,7
Sekundära centra	88 200	82 700	-6,2	3,5
Småregioner, privat sysselsättning	87 700	82 300	-6,2	3,0
Småregioner, offentlig sysselsättning	85 000	80 600	-5,2	2,2
Kommungrupper				
Storstäder	99 100	90 700	-8,5	3,2
Förortskommuner	104 300	95 900	-8,1	4,3
Större städer	93 500	86 600	-7,4	3,1
Medelstora städer	90 200	84 600	-6,2	3,2
Industrikommuner	88 700	83 700	-5,6	3,4
Landsbygdskommuner	83 200	78 400	-5,8	2,5
Glesbygdskommuner	83 200	79 000	-5,0	2,9
Övr större kommuner	88 800	82 700	-6,9	3,0
Övr mindre kommuner	87 300	82 000	-6,1	2,5

Källa: LINDA samt storurval från Inkomst- och förmögenhetsstatistiken, Finansdepartementets beräkningar

Indelningen i kommungrupper bekräftar de tendenser som visas av den geografiska och arbetsmarknadsrelaterade indelningen. Minskningen i ekonomisk standard 1991-1996 var betydligt större för personer iorstäder och förortskommuner jämfört med dem i exempelvis glesbygds- och landsbygdskommuner. Även i medelstora städer och glesbygdskommuner har utvecklingen varit något mindre ogynnsam. Återhämtning fram till 1998 har delvis utjämnat skillnaderna men sammantaget har orstäderna haft en något mindre gynnsam utveckling.

4.2 Ekonomisk standard efter boendekostnader och barnomsorgsutgifter

Enbart jämförelser av justerade disponibla inkomster mellan personer som bor i olika delar av landet kan ge en delvis vilseledande bild av den ekonomiska välfärden. Det kan finnas betydande regionala skillnader i konsumtion och priser. I vissa regioner kan den ekonomiska standarden reduceras av jämförelsevis höga resekostnader, matpriser osv., i andra delar är boendekostnader, offentliga avgifter osv. förhållandevis höga.

Den "osynliga" eller informella ekonomin kan också variera i omfattning. Egenproduktion, byte av tjänster etc. kan vara vanligare i vissa delar av landet medan möjligheten att konsumera subventionerad kultur, högre utbildning o.dyl. är högre i andra delar.

Underlaget för att ta hänsyn till sådana skillnader är emellertid svagt eller obefintligt. Det finns ingen statistik som entydigt visar att boendekostnaderna skulle ha ökat betydligt mer i orstadsregioner än i mindre regioner. Både SCB:s Inkomstfördelningsundersökningar (HINK) och Bostads- och hyresundersökningar (BHU) tyder på att ökningarna varit ganska lika 1991-1995/96. Undersökningar av regionala prisskillnader på andra varor och tjänster saknas. Omfattningen av och förändringar i den informella ekonomin är mycket svåra att mäta.

I HINK finns det emellertid uppgifter om hushållens boende- och barnomsorgsutgifter. Om dessa basutgifter frånräknas de disponibla inkomsterna enligt LINDA visar det sig att skillnaderna i ekonomisk standard mellan de som bor i olika regioner i genomsnitt är ganska obetydliga. Enligt den geografiska indelningen har orstadsboende endast ca åtta procent högre köpkraft än de som bor i Norrlands kommuner (tabell 4.2). De andra regionala indelningarna ger liknande små skillnader.

Jämförelsen har naturligtvis begränsningar. Det beaktas inte att samma boendekostnad oftast innebär en lägre boendestandard i orstadsområden än i andra delar av landet, ej heller förmögenhetsutvecklingen i olika regioner.

Tabell 4.2 Individernas disponibla inkomst justerad för försörjningsbördan efter boendekostnader och barnomsorgsavgifter 1996. 1998 års priser. Medianer

Område	Kronor	Index (Sverige=100)
Hela riket	61 600	100
Riksområden		
Stockholms län	66 300	108
Östra Mellansverige	60 900	99
Småland m öarna	60 200	98
Sydsverige	61 200	99
Västsverige	60 700	99
Norra Mellansverige	60 200	98
Mellersta Norrland	61 900	100
Övre Norrland	61 400	100
Regionfamiljer		
Storstadsregioner	63 700	103
Universitets- o högskoleregioner	61 200	99
Regionala centra	61 000	99
Sekundära centra	60 900	99
Småregioner, privat sysselsättning	60 500	98
Småregioner, offentlig sysselsättning	58 600	95
Kommungrupper		
Storstäder	62 000	101
Förortskommuner	67 100	109
Större städer	61 600	100
Medelstora städer	61 300	100
Industrikommuner	61 900	100
Landsbygdskommuner	57 600	94
Glesbygdskommuner	58 000	94
Övr större kommuner	60 700	99
Övr mindre kommuner	59 500	97

Källa: LINDA, HINK SCB, Finansdepartementets beräkningar

5 Befolkningsförändringarnas inverkan

Den regionala inkomstspridningen påverkas av förändringar i befolkningens sammansättning. Sedan årtionden ökar befolkningen i storstadsregioner, universitets- och högskoleregioner och i vissa andra regionala centra. I småregioner minskar befolkningen. Under de senaste åren har tendensen till minskad befolkning i småregioner förstärkts och berör även många regionala centra.

Sedan länge har ungdomar och kvinnor ofta valt att flytta till storstadsområdena där det finns bättre tillgång till jobb. Under vissa perioder av 1980- och 1990-talen har denna utveckling enligt NUTEK dolts av höga födelsetal och ett stort antal invandrare som genom invandringspolitik utplacerades i hela landet. Nu när födelsetalen och invandringen minskar och många invandrare väljer att flytta till storstadsregionerna blir de underliggande tendenserna synligare.

Under år 1997 hade 70 procent av kommunerna ett utflyttningsöverskott och folkmängden minskade i 210 kommuner. De yngsta minskar mest i utflyttningskommuner men ökar mest i inflyttningskommuner.

Den relativt stabila regionala inkomstspridningen under 1990-talet kan dölja förändringar som beror på flyttningar mellan kommuner och skillnader i befolkningsutveckling. För att undersöka hur befolkningsutvecklingen påverkat trenden i den regionala inkomstspridningen har en standardvägning genomförts med avseende på ålder. Den innebär förenklat att man undersöker hur inkomstutvecklingen skulle ha varit i respektive region om ålderssammansättningen inte hade förändrats.

Resultaten visar att förändringarna i regionernas ålderssammansättning i allmänhet har haft en obetydlig inverkan. Utan dessa förändringar skulle skillnaderna mellan riksområden ha minskat ytterligare något 1991-1996. Stockholmsområdet skulle haft en något sämre utveckling medan storstäder i allmänhet hade haft en något mindre negativ trend. Det gäller även glesbygdskommuner och vissa andra mindre kommuner. Standardvägningen förändrar dock resultaten endast med några tiondels procentenheter.

Ett annat sätt att analysera hur omflyttningen har påverkat den ekonomiska standardutvecklingen i regionerna är att jämföra inkomstutvecklingen för de personer som bott kvar i regionen under hela perioden med utvecklingen för samtliga personer inom regionen dvs. inklusive de som flyttat till eller från regionen. De skillnader som visas kan delvis tolkas som effekterna av omflyttningen. I tabell 5.1 visas att skillnaderna i förändring av den ekonomiska standarden 1991-1996 var mindre för personer som bott kvar hela perioden än för samtliga personer.

Skillnaderna var störst i storstadsområden och andra tätorter. Detta pekar på att omflyttningen delvis förklarar varför dessa regioner hade en något sämre utveckling under perioden. Den något svagare utvecklingen för Stockholmsområdet beror exempelvis delvis på att personer med relativt låga inkomster flyttat in från andra delar av landet. Inverkan av andra faktorer som exempelvis skillnader i utbildningsnivå har inte analyserats.

Tabell 5.1 Förändring av disponibel inkomst justerad för försörjningsbörda 1991-1996 för personer som bor kvar i regionen jämfört med för samtliga personer vid periodens början resp. slut. 1998 års priser.

Område	Ej flyttat	Samtliga	Differens	Andel ej flyttat
Riksområden	-6,1	-7,0	-0,9	89
Stockholms län	-6,6	-8,3	-1,7	89
Östra Mellansverige	-6,2	-7,4	-1,2	89
Småland m öarna	-5,4	-6,1	-0,7	88
Sydsverige	-5,9	-6,8	-0,9	91
Västsverige	-5,9	-6,7	-0,8	91
Norra Mellansverige	-5,5	-5,5	0	89
Mellersta Norrland	-5,6	-5,7	-0,1	88
Övre Norrland	-6,3	-6,9	-0,6	90
Regionfamiljer	-6,1	-7,0	-0,9	88
Storstadsregioner	-6,5	-8,2	-1,7	90
Universitets- o högskole-regioner	-6,1	-7,3	-1,2	88
Regionala centra	-5,8	-6,3	-0,6	88
Sekundära centra	-5,7	-6,2	-0,6	85
Småregioner, privat sysselsättning	-6,2	-6,2	0,1	85
Småregioner, offentlig sysselsättning	-5,6	-5,2	0,5	86
Kommungrupper	-6,0	-7,0	-1,0	84
Storstäder	-6,4	-8,5	-2,0	80
Förortskommuner	-6,4	-8,1	-1,7	83
Större städer	-5,9	-7,4	-1,5	87
Medelstora städer	-5,7	-6,2	-0,6	85
Industrikommuner	-5,1	-5,6	-0,6	85
Landsbygdskommuner	-5,9	-5,8	0,1	84
Glesbygdskommuner	-5,6	-5,0	0,6	84
Övr större kommuner	-6,4	-6,9	-0,5	85
Övr mindre kommuner	-6,1	-6,1	0,0	83

Källa: LINDA, Finansdepartementets beräkningar

6 Fördelningen av offentlig välfärdskonsumtion

Till den ekonomiska välfärden bör man egentligen också räkna värdet av den individuella konsumtionen av offentliga tjänster. Ett huvudmotiv för subventionerna av offentliga tjänster är att ge alla medborgare oavsett social ställning, ekonomiska förhållanden och bostadsort, lika tillgång till skola, vård och omsorg. Kostnadsutjämnningen i utjämnningssystemet för kommuner och landsting syftar till att ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att ge sina invånare god service oberoende av inkomstförhållanden och opåverkbara strukturella kostnader.

SCB och Svenska kommunförbundet beräknar årligen vad skilda verksamheter kostar i landets olika kommuner.⁷ För att få en indikator på värdet av konsumtionen av de viktigaste välfärdstjänsterna har för varje kommun summerats nettokostnaderna för barnomsorg, grundskola, gymnasium samt handikapp- och äldreomsorg och beräknats per invånare.⁸

Under perioden 1993-1997 har detta konsumtionsvärde minskat mer i Stockholmsområdet och Sydsverige än i andra delar av landet (tabell 6.1). Indelningen i regionfamiljer visar en liknande bild. Minskningen har varit starkare i storstads- och högskoleregioner medan exempelvis konsumtionsvärdet ökat i småregioner som domineras av offentlig sysselsättning. Störst ökning har inträffat i glesbygdskommuner. Förändringarna i befolkningen, dvs. sammanlagt antal barn i barnomsorg, i åldern 7-19 år och antal personer 65 år och äldre, visar inget tydligt samband med ändringen i värdet av konsumtionen.

⁷ Vad kostar verksamheten i Din kommun? SCB och Svenska kommunförbundet.

⁸ Överföringen av vissa delar av den psykiatriska vården från landstingen till kommunerna 1995-1996 har beaktats genom att utgifterna för handikapp- och äldreomsorg i varje kommun justerats med beräknad erhållen skattekompensation.

Tabell 6.1 Konsumtionsvärde av barnomsorg, grundskola, gymnasieskola och äldreomsorg per invånare år 1993-1997. Andel barn i barnomsorg, ungdomar i åldern 7-19 år samt personer 65 år och äldre av befolkningen. 1998 års priser. Medelvärden

Område	Konsumtionsvärde 1997	Förändring 1993/97	Andel av befolkningen 1997, %	Förändring 1993/97, %
Hela riket	19 700	-2,7	42,3	4,9
Riksområden				
Stockholms län	19 100	-6,5	39,6	5,1
Östra Mellansverige	19 200	-2,3	42,9	5,2
Småland m öarna	20 400	0,4	44,5	4,8
Sydsverige	18 100	-6,3	42,2	3,8
Västsverige	19 300	0,6	42,1	5,3
Norra Mellansverige	21 100	-1,4	44,2	5,7
Mellersta Norrland	22 600	-0,5	43,6	3,4
Övre Norrland	23 600	-1,0	42,3	5,4
Regionfamiljer				
Storstadsregioner	18 600	-5,3	40,1	5,2
Universitets- o högskoleregioner	19 200	-2,8	42,4	4,5
Regionala centra	20 300	-1,3	43,2	4,7
Sekundära centra	20 700	0,6	45,0	5,3
Småregioner, privat sysselsättning	22 300	-0,4	44,6	5,7
Småregioner, offentlig sysselsättning	23 100	1,9	45,9	5,7
Kommungrupper				
Storstäder	19 000	-4,9	38,7	1,5
Förortskommuner	18 100	-6,6	40,5	8,9
Större städer	19 200	-4,2	41,4	4,1
Medelstora städer	20 100	-1,6	43,8	5,9
Industrikommuner	20 400	0,3	44,3	5,7
Landsbygdskommuner	21 100	1,2	46,0	4,6
Glesbygdskommuner	25 000	6,2	47,1	5,0
Övr större kommuner	20 800	-0,7	44,7	5,6
Övr mindre kommuner	21 600	4,0	45,0	5,5

Källa: SCB, Svenska kommunförbundet, Finansdepartementets beräkningar

Dessa beräkningar ger bara en ungefärlig bild av utvecklingen. Betydande delar av den offentliga konsumtionen ligger utanför måttet, t.ex. hälso- och sjukvård, högre utbildning, individ- och familjeomsorg osv. Vissa skillnader i redovisningsmetoder före 1995 och omläggningen detta år gör det något osäkert att jämföra nivåer före och efter.

De disponibla inkomsterna säger inte allt om vilken konsumtionsstandard man har i olika regioner. Värdet av den offentliga konsumtionen säger inte heller allt om kvalitén i de offentliga tjänsterna eftersom det kan finnas skillnader i produktionskostnader mellan olika delar av landet.

Resultaten tyder dock på att bilden av en ganska jämn fördelning av ekonomisk standard mellan regionerna och tendenser till utjämning under 1990-talet troligen skulle förstärkas om man bättre kunde beakta värdet av offentliga välfärdstjänster.

7 Den kommunala inkomstspridningen

Den regionala inkomstspridningen kan dölja förändringar som sker inom regioner eller mellan de rikaste och de fattigaste delarna av landet. Inkomstutveckling för dem som bor i kommuner med liten befolkning kan synas dåligt när man beskriver förändringarna för stora grupper av kommuner.

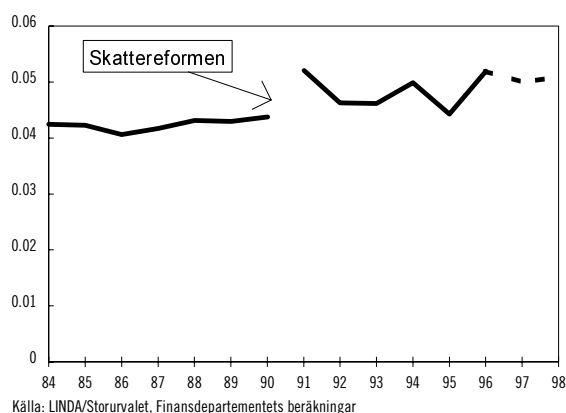
Ett sätt att undersöka detta är att jämföra genomsnittsinkomsterna i enskilda kommuner. Har klyftan ökat eller minskat mellan de kommuner vars befolkning har högst ekonomisk standard och de kommuner vars invånare har lägst?

Det finns inga etablerade metoder för sådana analyser. De flesta metoder avser främst att studera om regioners ekonomiska utveckling konvergerar eller divergerar över tiden. I det följande har en praktisk ansats valts, nämligen att analysera kommunerna på samma sätt som man normalt undersöker fördelningen bland hushåll och individer.

Ett mått på spridningen är kvoten mellan den genomsnittliga ekonomiska standarden bland den tiondel kommuner med högst standard och den tiondel med lägst. Denna kvot visar att skillnaden i genomsnittsinkomst är ca 20 procent. Kvoten varierar under 1990-talet med det finns ingen trend till ökad spridning.

En beräkning av den så kallade Gini-koefficienten för den genomsnittliga justerade disponibla inkomsten i varje kommun åren 1984-1996 visar en mycket stabil utveckling (diagram 7.1). Trots en viss ökning av inkomstspridningen bland hushåll 1984-1990 finns ingen motsvarande ökning av spridningen mellan kommunerna. Kurvorna bryts 1990-1991 på grund skattereformen. Den högre Gini-koefficienten efter 1991 beror främst på att inkomster mäts bättre efter reformen. Inte heller under perioden 1991-1998 visas någon tydlig ökning av inkomstspridningen.

Diagram 7.1 Den kommunala inkomstspridningen (Gini-koefficienten) 1984-1998

1990-talet. Många drar därmed den slutsatsen att det är mycket stora skillnader i inkomster mellan regionerna.

Denna analys som baseras på individernas disponibla inkomster justerade för försörjningsbörda visar dock att utjämningen av ekonomisk standard mellan regioner är mycket effektiv. Om man tar hänsyn till basutgifter för boende och barnomsorg är det ganska obetydliga skillnader i ekonomisk standard mellan boende i storstadsområden och i Norrland, småregioner och glesbygdskommuner. Den ekonomiska välfärden i form av konsumtionen av kommunala välfärdstjänster förefaller också vara mycket jämnt fördelad över landet. Det finns inga tydliga tendenser till ökade regionala inkomstklyftor.

Faktaruta 2

Gini-koefficient: Det vanligaste måttet på ojämnheten i inkomstfördelningen som antar värdet 0 när inkomsten är lika för alla och värdet 1 vid maximal ojämnhet, dvs. när en kommun får alla inkomster. Koefficienten är mest känslig för vad som händer i mitten av fördelningen.

8 Sammanfattande kommentarer

Det finns en oro för att den ekonomiska krisen, den höga arbetslösheten, budgetsaneringen och befolkningsomflyttningen har medfört växande regionala inkomstklyftor.

Åtskilliga mätare på den ekonomiska utvecklingen, exempelvis bruttoregionalprodukt och taxerade inkomster för olika regioner och kommuner, pekar också på att skillnaderna har ökat mellan rika och fattiga delar i Sverige under